

exclusivisti ai noilor metode. De exemplu, orizonturile deschise de metoda structuralistă nu anulează și nu pot să anuleze cerceririle lingvistice descriptive și ale lingvisticii istorice. Desigur că o lingvistică descriptivă pur empirică este insuficientă istoric. Opinia după care noile metode promovate de Congresul al IV-lea, ținut la Paris în 1948, ar fi deschis căi absolute noi și neprevăzute dezvoltării studiului lingvisticii, este exagerată. Să nu uităm că lingvistica structuralistă și-a perfecționat ea însăși, între timp, metodele, fiind depășită, fără să fie prin această anulață, de gramatica transformasională. Observ o dezvoltare multilaterală a cercetărilor lingvistice din România, cu utilizarea celor mai moderne metode de investigare a fenomenelor limbii. Astfel, lingvistica matematică este foarte dezvoltată în țara dumneavoastră. Desigur, acest lucru este foarte important, dar nu trebuie niciodată să uităm că nici mașinile electronice nu fac totul de la sine, ci trebuie să fie programate și călăuzite de inteligența omenească. Mă bucur foarte mult că acest lucru nu e ignorat de cercetătorii români care activează în acest domeniu.

● **Ce părere aveți despre desfășurarea lucrărilor Congresului?**

— Marele număr de participanți din lumea întreagă la cele 2 congrese ținute în România (cel de lingvistică de anul trecut și cel de filologie romanică din anul acesta) indică marea prestigiu al țării dumneavoastră și interesul deosebit pe care îl stăruiește pe plan mondial, viața și cultura poporului român, puțin cunoscută până acum câteva decenii. Am ferma convingere că dacă acest congres, s-ar fi ținut în Italia și în Franța, numărul participanților ar fi fost mult mai mic.

● **Ce ne puteți spune în legătură cu lecuri limbii române primire celelalte limbi romane?**

— Limba română este deosebit de prețioasă pentru fiecare romanist, din cauza izolării ei în tot timpul Evului mediu, datorită poziției geografice a României. Tot ce s-a păstrat în limba dacilor romani, are desigur o origine străveche. Elementele noi, neologismele, au pătruns în limba română o dată cu școala ardeleană, și un ochi filologic exersat le poate recunoaște imediat. În celelalte limbi romane descoperim foarte multe elemente provenite din latină clasică și medievală, care a fost limba culturii și a bisericii. Astfel, eu consider că un cuvânt ca ami, amico, amigo, derivă din latina medievală, tocmai pentru că în limba română veche acest cuvânt s-a pierdut. Dacă un cuvânt latin "prezent în celelalte limbi romane" îl identificăm și în limba română, aceasta este un semn incontestabil al vechimii lui, al provenienței din latina populară. Cuvintele latine străvechi care s-au pierdut, au fost înlocuite în limbile occidentale îndeosebi cu germanisme, iar în limba română cu cuvinte slave. Iată de ce pentru un filolog comparatist studentul limbii române este deosebit de important. Fără acest studiu nu putem avea decât o viziune trunchiată și fragmentară a dezvoltării filologiei romane. Structura limbii române nu poate fi înțeleasă cu adevărat, decât în cadrul lingvisticii române.

eugeniu coșeriu

M-am născut în anul 1921, în comuna Măhăleni, județul Bălți — ne spune profesorul Eugeniu Coșeriu, de la universitatea din Tübingen — iar studiile universitare mi le-am început la Iași în 1938. Primele mele lucrări literare și chiar și primele mele încercări științifice datează din primul an al studenției mele țesene. Am avut fericirea să beneficiaz de atenția binevoitoare a lui G. Călinescu, care mi-a publicat în Jurnalul literar primele poezii. În anul 1939, obținând o bursă de studii în Italia, m-am dedicat în primul rând, studiilor de lingvistică și filologie ro-

manică, lăsând preocupările beletristice pe al doilea plan, dar fără să le fi abandonat vreodată. Am studiat la Roma, Padova și Milano, susținându-mi doctoratul în filologie la Roma și pe urmă doctoratul în filozofie la Milano. Paralel cu activitatea mea științifică, am desfășurat o activitate literară sporadică, publicând poezii, articole de critică, precum și o serie de povestiri în limba italiană, apărute în Corriere Lombardo din Milano.

În anul 1950 am fost chemat ca profesor de lingvistică generală la universitatea din Montevideo (Uruguay), unde am funcționat până în 1963. În acest răstimp am publicat o serie de studii și articole de specialitate în limbile franceză, italiană și spaniolă. Cea mai importantă dintre lucrările acestei perioade, intitulată „Sincronie, diacronie și istorie” a apărut în 1958, și s-a bucurat de o bună primire în cercurile științifice din apusul și din răsăritul Europei. În anul 1963 a fost tradusă în limba rusă, în cadrul colecției „Ce e nou în lingvistică”, condusă de profesorul Zveghinev de la Moscova. Tot în același an am fost invitat ca profesor de filologie romanică la universitatea din Tübingen (R.F.G.). Din 1966, dețin, la această Universitate, și catedra de lingvistică generală. Lucrările mele publicate în diversele limbi romane, li s-au adăugat articole și studii publicate în limba germană. Deși am scris și am predat cursuri în diferite limbi ale lumii, am păstrat o dragoste nealterată de vreme față de limba română, în care am publicat primele mele încercări literare.

● Care sînt orientările mai importante din lingvistica actuală și cum vedeți dezvoltarea viitoare a disciplinelor lingvistice? — Consider că defectul principal al direcțiilor de gândire din lingvistica actuală este exclusivismul lor. Creșterea puterii să aplicăm acestor tendințe caracterizarea făcută de Leibniz diferitelor sisteme filozofice: ele sînt adăvurate în ceea ce afirmă, false în ceea ce negă. Judecînd imparțial, trebuie să recunoaștem că fiecare școală aduce pe puncte de vedere foarte interesante, dar prin absolutizarea lor ajunge inevitabil la o viziune parțială și unilaterală a fenomenelor. Ne referim nu numai la contestațiile radicale, legate de atitudinile polemice ale diferitelor școli, ci și la negațiile implicite, conținute în afirmațiile lor. Acest fapt se datorește, în mare măsură, dorinței unor da de a fi, cu orice preț, originali. Se uită prea des că scopul activității științifice nu este originalitatea, ci stabilitatea adevărului. Recurgînd la o formulare aforistică, aș spune: „Cine aduce numai ceva nou, nu aduce nimic nou”. Neraportarea tradițiilor este semnul unei gândiri lipsită de organizare și autenticitate. Numai valorificînd tradițiile existente, le putem depăși, înțelegîndu-le dialectic într-o sinteză superioară. Aceasta mi se pare singura interpretare acceptabilă a ideii de nouitate în știință. Ambitiile mea este să realizez o asemenea sinteză care să integreze toate aspectele viabile ale diferitelor curente, eliminînd însă orice atitudine exclusiviste. Cercetarea științifică trebuie să pornească de la întuițea realității, captarea, fără idei preconceptuate, a realului, surprîndera și înțelegerea faptelor în interiorul relației înfîmțate de relații care le condiționează. După acest prim pas urmează desigur verificarea întuișiei, trezirea et la reflexivitate, exprimarea ei în formule conceptuale. De obicei, în acest moment intervine parțializarea, deoarece mulți cercetători sînt înclinați să ignoreze caracterul istoric determinat al fiecărui fenomen, să-l situeze într-o perspectivă atemporală și aistorică. Structuralismul, de pildă, are perfecția dreptate susținînd ideea structuralism-funcționale în limbă. Dar structuralismul greșesc cînd refuză punctul de vedere istoric în studierea fenomenelor limbii, despărțînd — în mod arbitrar — limbajul de vorbitor, afit în sens individual cit și social. Ca să facem o analogie, este cu totul altceva să facem un studiu in vitro al unui fenomen, sau să-l studiem în toate conexiunile sale reale, de care nu poate fi separat

decît printr-un gust excesiv al teoretizării abstracte. Orice lucrare trebuie să pornească de la faptele concrete de limbă și de la tot ceea ce s-a spus până în prezent despre ele. Un spirit liber și vădă va constata astfel, că puncte de vedere opuse pot fi integrate dialectic într-o viziune nouă, care le depășește, fără să le neghe, decît în laturile lor exclusiviste. Observăm în studiul lingvistic (și în ultima vreme și în cel al criticii literare) tendința de încetățenire a confuziei dintre viziunea descriptivă și realitatea însăși a obiectului. Din această cauză se simte nevoia reluării problemelor fundamentale, integrate dialectic într-o ordine care așează fiecare fenomen la locul său și îl reînvișează în contextul său istoric și lingvistic. Excluzivismul generează exclusivități în lanț, care furnizează multor cercetători prilejul singularizării prin ortoginalitate, dar ne îndepărtează, tot mai mult, de adevăr.

Orice om de cultură, indiferent că reț născut aparține și în ce sector activează, are o misiune universală. Trebuie să ne înfruntăm permanent cu problemele fundamentale, să rezistăm model și falselor prestigii și să nu acceptăm decît autoritatea realității. Argumentele de autoritate și autoritățile contradictorii îndeosebi, nu pot decît să stingherască pe un cercetător, în demersurile sale intelectuale.

● Considerați deci, că sintem îndreptățiți să afirmăm existența unor aspecte naționale în cercetarea științifică?

— Bineînțeles. Cu precizarea că aceste aspecte naționale nu se referă la obiectul cercetării, care este întotdeauna universal, ci la modul particular al cercetătorilor de a se apropia de fenomene. Fiecare reprezentăm un punct într-o tradiție, de care — orice am face — nu putem scăpa, bineînțeles dacă sintem oameni înțregi, și nu hibrid. Nu trebuie să înțelegem însă într-un sens îngust și programatic această realitate. Problemele universale sînt în egală măsură ale noastre, ca și problemele imediată actualitate. Problemele omului ne interesează ca oameni și trebuie să ne străduim să ne adăucem propria contribuție la rezolvarea lor. O cultură limbară, cum este cultura românească, trebuie să se ferească de mania ratapajului, de tendința de a face reapărat ceea ce nu s-a mai făcut și de a imita modele străine de mare circulație. Să nu uităm că nu tot ce se face în alte părți, oricît de mare ar fi prestigiul cultural al fărilor respectivelor, este neapărat bun. Mulți gînditori occidentali au dat alarma împotriva nivelării valorilor reale din epoca noastră.

Numai cunoașterea și asimilarea faptelor și tradițiilor unei culturi constituie o garanție de autenticitate a activității noastre. Totodată, trebuie să fim nem seama și de o anumită tactică, de o strategie a culturii. Cunoșcînd temerul tot ce s-a petrecut înaintea noastră, vom ști ce anume răspunde mai deplin exigențelor momentului nostru istoric.

● În ce stadiu se află cercetările privind locul limbii române în cadrul limbilor romane?

— Cercetările moderne, purtate în spirit de deplină obiectivitate, au ajuns la concluzia că multe fapte din limba română, atribuite pînă acum unor influențe străine, sînt fapte originare, romane, pe care le regăsim și în limba spaniolă, portugheză sau în dialectele italiene. Filologii comparatiști de renume au stabilit, că, deseori, alte limbi romane s-au îndepărtat mai mult de latinitatea originară decît limba română. Trebuie să fim seama în cercetările noastre, pe care le regăsim și în cerce-laturile noastre, de faptul că limbajul se bazează pe o tehnică determinată, ale cărei manifestări variază în funcție de condițiile specifice, în care se aplică. Astfel, deși există o tehnică generală a construcției de poduri, la construcția fiecărui pod trebuie să luăm în considerare condițiile particulare în care se execută lucrarea. La fel și în cazul nostru, fapte de limbă deosebite pot fi expresii ale aceleiași tehnici lingvistice. Cercetătorul riguros nu trebuie niciodată să ignoreze acest lucru, altfel riscă să devină victimă unor regretabile confuzii. Astfel, multe paralelisme sta-

bilite între limba română și alte limbi s-au dovedit prapite, avînd la bază o interpretare înecată a faptelor. În lumina studiilor recente, unitatea romanică — că apare din ce în ce mai clară, toate limbile romanice constituită o unitate de la care s-a îndepărtat îndeosebi, limba franceză. De aceea, comparația limbii române cu franceza a dus deseori la interpretări eronate. Comparînd limba română cu spaniola, portugheza, catalana și cu dialectele italiene, cercetătorii străini de mare prestigiu ca Rohlfis, Pell-grimm, Lütke și alții au ajuns la concluzia că este mai nimerit să se vorbească de o unitate romanică meridonială pornind din Portugalia pînă în România. Compararea limbii române exclusiv cu latina și franceza nu putea duce decît la o viziune incompletă asupra romanității limbii noastre. Pe de altă parte, este probabil că anumite fapte de limbă pe care nu le găsim în limbile occidentale, sînt caracteristice latinei balcanice, încă insuficient cunoscută. În depistarea lor trebuie să utilizăm „principiul tehnic” pe care l-am enunțat mai înainte. Studierea inscripțiilor din Scitia minor a adus la iveală și în viitor noi clarificări asupra latinei orientale, punînd în lumină noi forme particulare prin care s-a exprimat unitatea lingvistică a lumii romane.

Limba română prezintă față de surorile ei anteriorul lipsă de pitverizare dialectale. Nomadismul pastoral a contribuit, desigur, în timpurile străvechi, la realizarea acestei surprinzătoare unități lingvistice. Intrucît frontierele spirituale ale neamului nostru nu au coincis niciodată cu frontierele sale politice, lupta pentru limbă a fost expresia voinei de a ne păstra nealterată ființa noastră națională. Apărîndu-și limba romanică, poporul nostru și-a afirmat, de-a lungul vremilor, atit originea sa romană cit și adeziunea sa spirituală la ideea de romanitate.

Ladislav Galdi

Pentru mine, ca romanist, a fost desigur o mare șansă de a mă fi născut în Transilvania, dintr-o familie de cărturari (tatăl meu a fost profesor de liceu) și de a cunoaște din copilărie limba și literatura română, ne spunea profesorul Ladislav Galdi de la Universitatea din Budapesta. Anii petrecuți, ca elev la liceul maghiar din Arad, unde am avut profesori de limba română foarte înzeștraiți și binevoitori. De o deosebită importanță pentru mine a fost cunoștința timpurie cu poetul Al. T. Slamatiad, profesor de română, în acea vreme, la liceul Moise Nicoară. Peniteții-mi să evoc figura generoasă a lui Al. T. Slamatiad, discipolul iubit al lui Al. Măcedonski. Pentru se considera un exilat la Arad, așepre maestrul său și despre cenealul „Literaturilor” cu o exaltare care îi transfigură întreaga făptură. Sub influența lui Slamatiad, m-am alăturat și eu curentului modernist, fără ca această adeziune să-mi diminueze interesul pentru marii clasici ai literaturii române, și îndeosebi pentru Eminescu. Încă din adolescență am tîlmăcit în ungureste poezii de Eminescu și „Simfonia toamnei” de Al. T. Slamatiad. Activitatea de traducător a rămas de atunci o preocupare preferată, alături de activitatea mea științifică și didactică. Pe Argezi și Blaga l-am cunoscut afit în traducerea lui Ion Dsida și Lajos Apoly, cit și în original. M-a impresionat energia vulcanică a versurilor lui Aron Colrus care locuia la Arad, în perioada aceea. Marele nostru poet Ailla József a tradus unele poezii sociale ale lui Aron Colrus. Tot de la acest mare poet am moștenit marea mea dragoste pentru poezia lui Argezi. În familiari-zarea mea cu diferitele tendințe și orientări ale literaturii române, un important la jucat lectura Antologiei de poezie contemporană românească a lui Pillat și Perpessicius, ea însăși o carte de căpătîi a lui Ailla József.

ra sa avini nație line-lite-

apor-un eSint edica tează

După prin la pe- l a ne- lință. i ro- idel- Gra- de o filor- isică a, iar n. să anul xir- e de a- tura- unci Dova,

ă vă anto- oșită- 1923. t nu- lite- n. să Em- n. să Ro-

ca pre- vechi prin- i în it la ghar șitul udiu tanța mul- itine. isel- unel care cilor, bilor din alba- inte-

și cu tofan- nești i ro- recu- afei

incît ireb. elun-

dar carți. și din de mai ecut, stică, atrie.

ro- țeva Con- it de

rien- gvis- istică

orga- radi- ofiții